

(Time, 06.11.2009)

Чини се да амерички долар има живота колико и мачка. Чак и пре финансијске кризе из 2008. године, док је долар падао у односу на друге значајне валуте, безбројни критичари и економисти предвидели су његово повлачење са водеће позиције међу валутама у глобалној економији. Злослутници су доказали да су били у праву када је америчка економија упала у најгору рецесију након 1930-их, а њен финансијски сектор постао руина. Како би већ ослабљени зелембаћи могли да задрже своју вредност док надмоћ америчке економије ишчезава? Али онда је уследило изненађење – улагачи широм света одлучили су да је долар сигурно уточиште у време опште несигурности. Долар је васкрснут, упркос годинама спорог пропадања.

Ова снага показала се привременом. Буџетски дефицит који нараста попут балона и све већи јавни дуг, од долара су у многим крајевима начинили непожељну валуту. Индекс који мери однос вредности долара према групи значајних валута, укључујући евро и јен, пао је за око 15% са трогодишњег максимума који је достигао у марту и сада се држи око најниже тачке у последњих 14 месеци. Економисти и аналитичари очекују да ће долар изгубити још много од вредности. Даисуке Уно, главни стратег у јапанском банкарском гиганту „Сумитомо Мицуи“, верује да би до 2011. јапанска валута могла да стигне до 50 јена за долар (од садашњих 90), захваљујући континуираној слабости америчке економије. Харвардски историчар Најел Фергусон каже да би у следећих 12 месеци долар могао да падне за чак 20% на основу спољнотрговинског индекса. Долар, сматра он, умире спором смрћу. Како је рекао у октобру, за десет година „светом неће доминирати долар. У то сам сигуран“.

Дакле, да ли је долар коначно потрошио последњи од својих девет живота? Постоје забрињавајући знаци да свет губи свој апетит за доларима. Међународни монетарни фонд најавио је 2. новембра да ће централној банци Индије продати 200 тона злата за 6,7 милијарди долара. Вест о овој купопродаји подигла је цене злата на историјски максимум. Овај потез је са свих страна протумачен као део напора централних банака широм света да унесу разноврсност у своје резерве које су у огромној мери доларске. Стивен Ингландер, главни стратег за америчку валуту при „Беркли капиталу“ из Њујорка, установио је да су долари чинили само 37% резерви акумулираних током другог квартала од стране централних банака широм света. То је најниже учешће долара

икада у неком кварталу који се одликовао значајнијим повећањем резерви. У време док многе централне банке јачају своје резерве, оне се уместо долара одлучују за евро или јен. „Не само да централне банке говоре о смањењу концентрације долара у својим резервама. Оне заиста и поступају по својим речима,“ написао је Ингландер у извештају из октобра.

Уколико се тај прелазак са речи на дела настави, последице би могле бити озбиљне и широког опсега. Централне банке су последња узданица на тржишту валута, па је гледиште приватног сектора о вредности и стабилности долара под јаким утицајем онога што оне чине. Ипак, постоји много ограничавајућих фактора у погледу интензитета и брзине пада долара. Централни банкар суочени су са сложеним питањем. С једне стране желе да се држе подаље од долара у слабљењу, али с друге стране нимало не уживају у његовом паду нити би да га својим потезима још више слабе. „Ми сигурно не сматрамо себе онима који ће га докрајчити“, рекао је Ингландер „Тајму“. „То није ни у чијем интересу.“

Једна од ствари које озбиљно брину централне банке јесте питање да ли би ослабљени долар могао да утиче на глобални опоравак. Државе чије валуте јачају у односу на долар суочавају се са поскупљењем својих производа на светским тржиштима, што је ситуација коју њихови стратеги желе да избегну док им се економије кобелејају излазећи из рецесије. Кина, једна од земаља које имају највеће доларске резерве, не делује као да има намеру да дозволи да њена валута ренминби (јуан) значајно добије на вредности у односу на долар у скорије време, упркос појачаном политичком притиску из Вашингтона. Кинески министар трговине, Чен Деминг, казао је на недавно одржаном Кантонском сајму трговине, највећој изложби кинеских произвођача, да „основна стабилност“ курса јуана мора да се одржи како би извозници имали предвидиво пословно окружење. Још један извор стабилности јесу и тешкоће са којима се сусрећу централни банкар приликом ослобађања од долара које већ поседују. Пуштање долара на светска тржишта само би умањило вредност долара и обезвредило њихове државне резерве. „Централне банке ће наставити да се ослобађају долара на маргинама, али не желе да то чине на упадљив начин“, каже Ингландер. Осим тога, уз слабе економије и ниске каматне стопе у читавом индустријализованом свету, бољих избора недостаје. „Долар можда није атрактиван, али кад погледате алтернативе, и ништа друго није баш узбудљиво“, сматра Ингландер.

Ови фактори подршке долару можда неће трајати вечно. Ворен Бафет упозорио је у августу у колумни „Њујорк тајмса“ да ће необуздано гомилање америчког јавног дуга – и вероватна нужност штампања новца која ће уследити – неминовно умањити вредност долара. „Неконтролисане емисије долара сигурно ће умањити његову куповну моћ“, сматра „мудрац из Омахе“. „Судбина долара зависи од Конгреса.“ Ричард Портс,

Да ли долар умире спором смрћу?

Пише: Мајкл Шуман

недеља, 08 новембар 2009 20:27

професор економије на Лондонској пословној школи, верује да ће централне банке све више гледати на друге валуте, посебно на евро, као на поузданије за чување. „Идеја да излаз не постоји је погрешна“, каже Портс. Ако је то тачно, долару би боље било да се нада да има живота чак и више него мачка.

Превела Јована Папан

(<http://www.time.com/time/business/article/0,8599,1935868,00.html>)